

Mestinjectie en kievitseierenzoeken

Sake P. Roodbergen

Wat bezielt een eierzoeke? Wat is eigenlijk eierzoeke? En dient die bezieling nog ergens voor? Het is voor een eierzoeke maar moeilijk uit te leggen. Er zijn ook eigenlijk nauwelijks zakelijke woorden voor. Dominee De Stoppelaar heeft het in de jaren dertig geprobeerd. De Texelaar J. Drijver, jarenlang secretaris van 'Natuurmonumenten', ondervond het. Het is beleving van het landschap, de geuren van de tot leven komende weiden, de eerste kikkers in de slootkant, het is zwerven en 'al zwerfende vergaren', zoals een andere natuurbeschermingspionier Jan P. Strijbos de emotie weergaf. Niet eens materieel, maar vooral geestelijk vergaren, de accu opladen. Voor sommigen zelfs voor een heel jaar. Zij leven van voorjaar naar voorjaar, inplaats van van verjaardag naar verjaardag, om maar eens een alternatief te noemen. Eierzoeken is Kemphanen die langssuizen op weg naar het noorden. Het is niet kijken naar vogels, het is mee vogel-zijn. Eierzoeken heeft animalistische trekjes. De voorstanders zijn verslaafden, maar een gezonde vorm; de tegenstander is al even emotioneel.

Natuurlijk, het is een gekte, zoals ook de Elfstedentocht een gekte is. Wie laat zich 's morgens in de vrieskou in alle vroegte in een kooi opsluiten om zich daarna hollend naar het ijs te begeven op zo'n vijftienhonderd meter afstand om zich dan tweehonderd kilometer te pletter te schaatsen over meren, vaarten en kanalen. Wie is zo gek dat hij het warme bed uitstapt om een uur of vijf om het veld in te trekken, terwijl de zon nog moet opkomen en de mist over de velden hangt? Een gekte, zonder meer. Maar zoals voor Evert van Benthem de Elfstedentocht zonder enige twijfel de moeder van de ijsporten is, zo is het 'lijpaaisykjen' voor die andere verslaafden de moeder van alle natuursport. En zoals Evert van Benthem het in zijn bloed voelt kriebelen als de wind naar het oosten draait en de temperatuur onder het vriespunt zakt, op vergelijkbare wijze voelt de eierzoeke het verlangen naar het zwerven als de mare van de eerste Kieviten door Friesland's dreven gaat. Het is emotie.

Ethiek en moralisering strijden bij het jaarlijkse mediagevecht tussen voor- en tegenstanders van het kievitseierenzoeken om voorrang. Maar overtuigen doet men elkaar nooit...

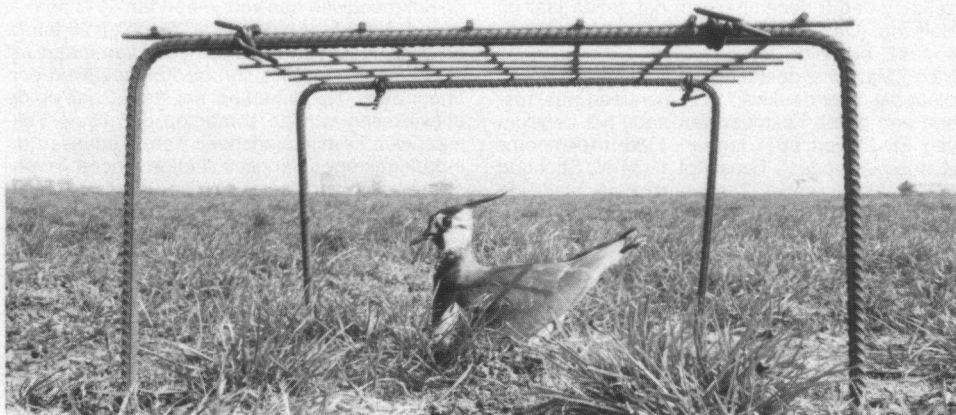
In deze van-de-natuur-af gerichte tijd is echter het pure bestaan van de prikkel al een erg goede reden om er wettelijk de nodige ruimte voor te scheppen. Weliswaar in redelijke afweging met al de belangen en met een goede administratie, maar desondanks... ruimte.

Maar er is meer. Het eierzoeke is de rode kool en de blokkendoos van de nazorg. Ontstaansbron en leerschool voor betrokkenheid en kennis, die tot beschermen leiden. De relatie die werd erkend bij de zitting van het Europese Hof van Justitie in Brussel in de 1987 waar de Nederlandse wetgeving werd getoetst.

De polen van oogsten en beschermen ontmoeten elkaar, zijn als zo dikwijls in de zelfde persoon verenigd. En dan blijkt de verslaving een bron van vrijwel onuitputtelijke en krachtige inspiratie. Beelden, geluiden, geuren en voorstellingen. Herinneringen en beleving. Motivatie en inspiratie. Een leven lang. Vele Friese, maar ook Hollandse pioniers van de vogel- en natuurbescherming konden zonder mankeren de oorsprong van hun liefde aanwijzen en nog steeds zijn er talloze voorbeelden van te geven. Sterker, ieder voorjaar ontstaan ze, de natuurbeschermers van de toekomst.

In slechts één wetsartikel in de Vogelwet 1936 wordt het 'zoeken en rapen van kievitseieren' geregeld, artikel 17. Slechts vier leden omvat de regelgeving in de huidige wet. In de herziene Vogelwet, die momenteel ter goedkeuring bij de Tweede Kamer ligt, is de uiterste sluitsdatum 13 april gebleven, naar de wens en voorkeur van de Friese vogelbeschermers.

De Friese Bond van Vogelbeschermings Wachten (BFVW) verdedigt het 'lijpaaisykjen'. Er bestaat een intieme relatie tussen eierzoeke en

Op beweidde percelen nestbeschermers om de weidevogellegels tegen vertrappen te beschermen.

Foto: J. Koopmans.

beschermen. In de 120 lokale afdelingen van de bond wordt de nazorg aan weidevogels georganiseerd. Rond 3600 vrijwilligers besteden na de sluitingsdatum menig vrij uurtje aan het aanmerken van weidevogellegfels. Niet alleen van de geëxploiteerde Kievit, maar ook van de Grutto - een soort waarvoor ons land een grote internationale verantwoordelijkheid draagt en Friesland in het bijzonder - en Tureluur, Scholekster en Kempshaan. Op te maaien velden worden merkstokken geplaatst. Op beweidde percelen nestbeschermers om de weidevogellegfels voor vertrapping te behoeden. De wetenschap erkent de zin van deze soortgerichte bescherming, die een waardevolle aanvulling vormt op gebiedsgerichte bescherming door overheid en particuliere terrein-beherende natuurbeschermingsinstanties.

Deze ongesubsidieerde bescherming voor weidevogels op voornamelijk gewoon boerenland staat buiten de provincie Friesland nog in de kinderschoenen. De Vereniging van Weidevogelbeheerders 'Vanellus vanellus' is de enige club van enige omvang die zich buiten Friesland op grotere schaal met dit beschermingswerk bezighoudt. De relatie tussen het eierzoecken en de bescherming wordt duidelijk als de BFVW op een hiernaar ingestelde enquête verneemt dat 90% van de (antwoordende) nazorgers zichzelf tevens eierzoecker noemt.

Het nazorgwerk komt in de recente tijd in nog een ander licht te staan door de introductie van de techniek van de mestinjectie. Milieu-eisen stellen beperkingen aan de ammoniakuitstoot uit drijfmest. De confrontatie tussen injectie-apparaatuur en weidevogellegfels in de broedtijd vormt een probleem. Terechte milieu-eisen komen in conflict met erkende natuurwaarden. De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels (Vogelbescherming-Zeist) eist een extra uitrijverbod voor mestinjecteurs vanaf 22 maart tot 15 mei. De landbouw houdt de boot af. Het ministerie zit met een dilemma.

De Bond van Friese Vogelbeschermings Wachten (BFVW) meent dat met de hulp van het door haar lokale afdelingen georganiseerde nazorgsysteem, aangevuld met een extra krachtsinspanning van de Dienst Landbouw Voorlichting (DLV) van het ministerie, een extra mestuitrijverbod in Friesland niet noodzakelijk is. Juist het bestaan van een nazorgcultuur, steunend op een eierzoeckcultuur maakt dit standpunt verdedigbaar. Samen met de Dienst Landbouw Voorlichting moet het mogelijk zijn de toekomstige verliezen bij introductie van de nieuwe apparaatuur te beperken tot het huidige niveau. Misschien zelfs kan de balans nog wel eens positiever zijn.

De opstelling van de BFVW is een wissel op de toekomst. Als er echter ergens een kans van slagen is dan is het in dit 'aaisikerslân'.

Nu is des te meer jammer, dat Vogelbescherming-Zeist zich wat de weidevogelbescherming betreft jarenlang heeft beperkt tot het aanbrengen van bordjes met de tekst 'Vrij Vogelreservaat', waarmee de eierzoecker werd geweerd, maar de weidevogel geen bescherming kreeg te-

gen agrarische activiteit. Nu wreekt zich ook dat Vogelbescherming geen beroep kan doen op nazorgers, die de handen uit de mouwen kunnen steken en daadwerkelijk hulp kunnen verlenen waar die nodig is. Het valt ernstig te betreuren, dat Vogelbescherming de man die het meest voor de hand ligt om in dit soort situaties in te zetten - de fildman, de eierzoecker - sinds 1977 overboord gezet heeft van het natuurbeschermingsschip. Sinds dat jaar werd de bonafide eierzoecker verketterd als een natuurvijandig iemand, het eierzoecken beschreven als achterhaald folkloristisch fenomeen, 'te vergelijken met gansslaan en katknuppelen'. Slechts de pragmatiek van het ledental besliste tot deze stellingname. De in 1976 opgerichte Stichting Kritisch Faunabeheer verwierf teveel sympathie onder de achterban van Vogelbescherming. 'Wij moeten wel...' verzuchtte de toenmalige leiding. Een kostbare en betreurenswaardige aderlating voor de Nederlandse weidevogelbescherming op gewoon boerenland en daar broedt nog steeds de meerderheid van de weidevogels.

Binnen Friesland heeft de BFVW zich altijd verzet tegen deze krenkende imagovorming door Vogelbescherming-Zeist. Ondanks de negatieve beeldvorming is de BFVW erin geslaagd de inspiratie van het kortstondige genoegen dat in Friesland 'lijpaaisykjen' heet, te mobiliseren in een omvangrijk stelsel van plaatselijke weidevogelzorg, dat nu ten gunste werkt van mens en weidevogel. 'De nazorg is een meerwaarde van het kievitseierenzoeken, geen compensatie', aldus de BFVW, verwijzend naar de populatiedynamische onschuld van het 'aaisykjen', zoals dat wordt bevestigd door de wetenschap.

De politiek wordt niet gevraagd wetgeving te bouwen op emotie en mystiek, zoals CDA-politicus Esselink onterecht veronderstelde na de hoorzitting in Den Haag. Het omgekeerde is eerder het geval. Uitgangspunt dient te zijn een zodanige regelgeving, dat de emotie en mystiek daarbinnen enige ruimte krijgt en de inspiratie in heel Nederland ten nutte gemaakt kan worden van mens en dier! Een regelgeving voor artikel 17 van de Vogelwet, die het mogelijk maakt dat ook buiten de provincie Friesland het 'zoeken en rapen van kievitseieren' een platform kan zijn voor het op grote schaal ontstaan van een cultuur van beschermen naar het voorbeeld van het Friese harmoniemodel. Een schoolvoorbeeld van de 'wise use'-gedachte van de World Conservation Strategy (1981) van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN te Genève).

Een model dat aan de zo graag ten tonele gevoerde 'internationale onderhandelingsstafel' van Vogelbescherming-Zeist geen smet op het vaderlandse blazoën is maar een inspirerend voorbeeld van samengaan van beperkte exploitatie en omvangrijke bescherming. Het model heeft de afgelopen tientallen jaren de Friese 'greidefûgels' geen windeieren gelegd.

Het nodige voorwerk voor een doelmatige regelgeving is grotendeels gedaan en op het ministerie bekend.